

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק

אבדק"ק צאנז-קלויזענבורג זצוקללה"ה

גלין ג'

[תש"ע]

שנה כ"ו

בשיעור חורש"י פרשת לך תשד"מ

בתורה "ק ויאמר ה' אל אברם לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך, ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה, ואברכה מברכך ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחת האדמה. יש להבין למה הרחיב השי"ת דיבורו כל כך ופירט, מארצך וממולדתך ומבית אביך, הלא ברור שאם הולך אל ארץ אחרת, על כרחו הוא עוזב את ארצו ומולדתו ובית אביו, והיה די לומר, לך אל הארץ אשר אראך, כמו שאמר לו קודם העקידה (בראשית כב, ב) ולך לך אל ארץ המוריה וגו' על אחד ההרים אשר אומר אליך. כן צריך להבין מהות וכוונת הברכות אשר ברכו ה', ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך, ולמה בירכו דווקא בברכות אלו.

הנראה לי בזה על פי מאמר חז"ל שאני רגיל להזכיר תדיר, שבני ישראל נגאלו ממצרים בזכות שלא שינו שמם לשונם ומלבושם, אלא שעד עתה לא בדקתי מקורו המדויק ועכשיו מצאתיו בפסיקתא זוטרתא (פרשת שמות ו, ו) שכתב, שבני ישראל יצאו ממצרים כנגד ד' זכיות שבידם, שלא שינו את לשונם, ולא חילפו שמלותם, ולא גילו את סודם ולא בטלו ברית מילה וכו', עיי"ש שכנגד ד' דברים אלו ישנם ארבע לשונות של גאולה ושותים ארבע כוסות בפסח. במקום אחר במדרש (ויק"ר לב, ה) מובא, בשביל ד' דברים נגאלו ישראל ממצרים שלא שינו את שמם ואת לשונם ולא אמרו לשון הרע ולא נמצא ביניהן אחד מהן פרוץ בערוה, ע"כ.

ונראה לבאר ענינים אלו שבזכותם יצאו אבותינו ממצרים, על פי הכתוב (תהלים נה, כא) שלח ידיו בשלומיו חלל בריתו, ופירשו בספרים הקדושים (בעש"ט עה"ת, פרשת קדושים אות י"א), שכאשר רואים אדם ששלח ידיו בשלומיו, שפותח פיו ומדבר לשון הרע על צדיקים ועובדי ה', מוכח כי חלל בריתו, שפגם באות ברית קודש, כי ברית המעורר מכוון כנגד ברית הלשון (ספר יצירה, פרק א משנה ג), וכיון שהלה פגם בברית קודש, הגיע לידי פגם חמור בברית הלשון, לדבר לשון הרע על בני ישראל, רחמנא ליצלן.

על פי זה יש לבאר הפסוקים (בראשית לט, ו-ז) ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה, ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף ותאמר שכבה עמי וגו'. על פי המובא במדרש (ב"ר פו, א) נער זה יוסף וכו' שהיה אומר לשון הרע על אחיו. עוד אמרו במדרש (שם ג), ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה, שהיה עומד בשוק וממשמש בעיניו ומתקן בשערו ומתלה בעקיבו אמר לי נאה לי יאי וכו', ע"כ. נמצא שמלבד הפגם של לשון הרע שדיבר יוסף על אחיו, היה בו פגם נוסף שעמד בשוק והיה מיפה עצמו לעיני כל. כמוכן שכל דברינו בפשטות ולא ניכנס לעמקות הדברים.

זהו ענין עמוק ופלא גדול, כי בעוד שאת דיבורי הלשון הרע של יוסף מתרצים בכל מיני אופנים בדרך דרוש ועוד, לא ראיתי מי שיתרץ פשר עמידתו בשוק, שנראה כמעשה מגונה. אבל לפי האמור, שפגם בברית הלשון רומז על פגם בברית המעורר, מובן, שכיון שיוסף דיבר לשון הרע על אחיו, נתגלגל הדבר עד שעמד בשוק והכריז על עצמו לי נאה לי יאה, כי עבירה גוררת עבירה (אבות ה, ב). זה גם מה שגרם בסופו של דבר שאשת פוטיפר תקבל כח להתגרות בו ולומר שכבה עמי, כשהצלתו באה רק בזכות יעקב אבינו, כמו שאמרו חז"ל (סוטה לו:): באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון וכו', לפי שדיבורי הלשון הרע הביאו אותו שכמעט נכשל בחטא זה.

בוזה מובן שבני ישראל זכו להיגאל בזכות שלא דיברו לשון הרע, שזה הביא אותם שלא היה אחד מהם פרוץ בערוה, כי אחד תלוי בשני. בוזה גם תקנו הפגם של יוסף הצדיק שנכשל בפשטות בשני ענינים הללו וכך זכו לצאת ממצרים.

*

על חומר הענין של היבדלות מאומות העולם בעניני שם לשון ומלבוש, ידוע מה שהזהיר הגה"ק בעל החתם סופר זי"ע בצוואתו הקדושה, המיועדת לכל צאצאיו עד סוף כל הדורות, וזל"ק, הזהירו משינוי השם ולשון ומלבוש נכרים ח"ו, וסימן ויבא יעקב שלם (בראשית לג, יח), עכ"ל"ק. כוונתו הקדושה, כי של"ם נוטריקון ש"ם ל"שון מ'לבוש, ועל שלשה אלה הוא מזהיר בכל תוקף שלא ישנו במאומה.

במקום אחר (דרשות חתם סופר, חלק א, דרוש ליום ז' טבת שנת תקע"ד) מעורר עוד החתם סופר זי"ע ומזהיר על חומר הענין של שינוי שם לשון ומלבוש, ותוכן דבריו, שמעם האיפור אינו רק משום שההולך בדרך זו – שמשנה שמו לשם של גוי, שלובש מלבושים נכריים ומדבר בשפתם – עלול ליפול ולרדת מטה מטה עד שיתערב בגויים וילמד מעשיהם הרעים, אלא משום שההולך בדרכי הגויים מוציא עצמו לגמרי מכלל האומה הישראלית ונמסר לשליטת שרי האומות, כי ה' אלקי ישראל מלך, השי"ת הוא אלקי ישראל בלבד, אבל מי שאינו הולך בדרכיהם ואינו נוהג במנהגיהם אלא במנהגי ודרכי הגויים, נמסר גם תחת ידי השרים שלהם בשמים ממעל, עכ"ל"ק.

זהו דבר נורא, שרק פה קדוש כמו החתם סופר היה יכול לומר, שאדם שמחליף מלבושיו ומשנה שמו ולשונו, יוצא מכלל האומה הישראלית ונמסר לידי הגויים ששולטים עליו. כל זאת להוציא מדעת אלה הפתאים שאינם מכינים התבדל בין מלבוש-עליון (רעקל) ארוך או קצר, בין שמות יהודיים לבין השמות הנכריים שנהוג לתת היום באמריקא, בפרט אצל הבנות רח"ל, ומדמים שכדי למצוא חן בעיני הגויים צריכים לדבר בשפתם.

ונראה להביא סמך לדברי החתם סופר, שההולך בחוקות הגויים מוציא עצמו מן הכלל ונמסר לשליטת שרי האומות, מהפסוקים (ויקרא יח, ב-ה) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלקיכם, כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקתיהם לא תלכו, את משפטי תעשו ואת חקתי תשמרו ללכת בהם אני ה' אלקיכם, ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה'.

ועל פי דברי החתם סופר זי"ע יפורש דבר הכתוב שהשי"ת אומר לבני ישראל, אני ה' אלקיכם, אבל רק בזמן של כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקתיהם לא תלכו, שמפסוק זה דרש הסמ"ג (ספר המצוות, חלק לא תעשה מצוה ג) שלא ללכת בחוקות הגויים לא במלבושיהן ולא במנהגיהן וכו' מזהיר שיהא ישראל מובדל מן הגויים במלבוש במנהג בדבור, עכ"ל. גם הרמב"ם (הל' עבודת כוכבים יא, א) דרש מפסוק זה, וזל"ק, אין הולכין בחוקות העובדי כוכבים ולא מדמין להן לא במלבוש ולא בשער וכיוצא בהן וכו' מזהיר שלא ידמה להן, אלא יהיה ישראל מובדל מהן וידוע במלבושו ובשאר מעשיו כמו שהוא מובדל מהן במדעו ובדעותיו, עכ"ל.

שוב מזהיר הכתוב, את משפטי תעשו ואת חקתי תשמרו ללכת בהם, שבכל עת ילכו כפי הנדרש ממשפטי וחוקי התורה, עם לבוש יהודי, עם שם יהודי וידברו אידיש, כי רק כשילכו בדרך זו, עם זקן ופאות, עם מלבוש עליון של יהודים, עם מגעלים של יהודים ועם כובע יהודי, אז אני ה' אלקיכם, שיהיו תחת שליטת השי"ת בעצמו ולא באמצעות שרי האומות.

רק אלו שמקיימים את מאמר הכתוב ושמרתם את חקתי ואת משפטי, זוכים למדרגת וחי בהם, שמקבלים חיותם מאת אני ה' לבדו ולא על ידי שרי אומות העולם, להיפך מאלו שבבערותם רוצים להתדמות לגויי הארץ במלבושיהם ובלשונם, שאינני רוצה להעלות על דל שפתי מה יהיו תוצאות מעשיהם, בהיותם נמסרים לשליטת שרי הגויים, שאין דבר גרוע וקשה מזה. יש בורא ומנהיג לכל העולם, אשר אנו עומדים וחוסים תחת כנפיו, לא תחת חסות ה'פאס' [פאספורט] של אמעריקא ולא היא שמגינה עלינו, אלא השי"ת לבדו על ידי הצלם אלקים שעל פנינו. כן נרמז בפסוק (ויקרא כ, כו), ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי, שרק כאשר מובדלים מן הגויים, אז להיות לי, שנמצאים תחת השגחת השי"ת בעצמו ולא תחת ממשלת שרי האומות.

*

החתם סופר זי"ע, בהמשך צוואתו, מזהיר: בנותי וכלותי, השמרו לכם חלילה וחלילה לגלות טפח מבשרכם על ידי קיצור מלבושים כנהוג ח"ו, לא תהיה כזאת בגידולי ביתי, ומכל שכן שתזהרו מריעות נשים רעות שמוציאים אפילו שערה אחת חוץ. גם אפילו פאה נכרית אני אוסרכם באיסור גמור, וה' ימציאכם חן וחסד וחנינה וחמלה ותגדלו בניכם וצאצאיכם וצאצאי צאצאיכם על התורה והעבודה כאשר צוה ה' אלקינו עמנו ועם בנינו עד עולם, עכל"ק.

ואם על צוואתו של סתם אדם יש נידון (ראה שו"ת תשב"ץ חלק ב סימן נג; שו"ת שואל ומשיב תנינא חלק א סימן א; שו"ת מהרש"ם חלק א סימן מט ועוד) אם מצוה לקיים דברי המת, הרי כאשר מדובר בצוואתו של רבן של ישראל, החתם סופר זי"ע, אשר זקה"ק מצאנו זי"ע כותב אודותיו (שו"ת דברי חיים חלק א אורה חיים סימן ח), שאינו בקי בשיחת חולין שלו, בוודאי יש חובה לקיים דבריו הקדושים.

מלבד זאת, מי אינו חושש מקללת התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי את הנשים שאין מגלחות שערותיהן והן נראות מבחויץ, כפי שכתב בזה"ק (פרשת נשא ח"ג קכה, ב) וזל"ק, תונבא ליתי על ההוא בר נש דשבק לאנתתיה דתתחזי משערה דרישה לבר וכו' [מירוף הדעת יבא על בעל שמניח לאשתו שיתראו משערות ראשה לחוץ], ואתתא דאפיקת משערא דרישה וכו' גרים מסכנותא לביתא [אשה שמוציאה שערות ראשה, גורמת עניות בביתה], וגרים לבנהא דלא יתחשבון בדרא [וגורמת שבניה לא יהיו נחשבים בדור], וגרים מלה אחרא דשריא בביתא [וגורמת שתשרה רוח טומאה בבית], מאן גרים דא, ההוא שערא דאתחזי מרישה לבר וכו' [מי גרם כל זאת, אותו שער שמתגלה מראשה לחוץ], וכל שכן הציפותא אחרא [ובוודאי שאר פירצות בעניני צניעות] וכו'. פוק חמי כמה פגימו גרים ההוא שערא דאתתא וכו' [צא וראה איזה פגם גורמים שערות האשה המתגלים], גרים לבעלה דאתלטייא [גורם שיקללו את בעלה למעלה ולמטה], גרים מסכנותא וכו' [גורם עניות], רחמנא לישזבון מחציפו דלהון. ע"כ לשון הוזה"ק ותסמרנה שערות ראש.

*

כבר אמרתי יותר מפעם אחת (לא רציתי לומר זאת והדבר יצא מפי, אבל אני עומד על דעתי בתוקף, כי זו אמת לאמיתה) בנוגע לזה שכאשר הרשע היטלר ימ"ש נכנס לפולין ותיכף גזר על בני ישראל שיגלחו הזקן והפאות, ואלו שלא עשו כן, היה אחת דתם רח"ל – שאכן הנסיון היה קשה מאד, אבל לדעתי עשו שלא כדת בזה שלא עמדו בו, כי אילו היו עומדים בכל הכח שלא לפגום בצלם אלקים, לא היתה לרשעים שליטה עליהם (עין חורשי" בלק תשמ"ג, כרך י"ח עמ' תנב-תנה). אני מודה ומתוודה שגם אני לא עמדתי בנסיון ואני מתחרט על כך היום. יצוין, שבדרשה שהזכרנו מהחתם סופר, מונח גם את האיסור לנגוע בזקן והפאות, שאם מגלחים אותם נכנסים לשליטת הגויים. [חסר כאן קצת].

אני מחויב לומר, אודות מה שקרו לאחרונה כמה מקרים ומאורעות קשים, שגנבים פרצו לבתי אנשים ורוקנו אותם לגמרי, או ששדרו מאנשים במקומות מסחרם את כל רכושם שעמלו עליו כמה שנים, עד שנשארו בעירום וחוסר כל ה' ירחם, כשהשמחה היחידה היא שהשודדים השאירו אותם בחיים ולא הרגום.

אינני רוצה לקטרג חלילה על בני ישראל, אבל שורש הדבר נובע מזה שישנם אנשים סוחרים, בעיקר אצל הצעירים, אשר בזמן שנמצאים בתוך העיר, בין יראים ושלמים, הם הולכים ומתלבשים כמו שנדרש מיהודי, עם זקן ופאות וכובע שחור, אבל כשנוסעים לסחור ברחבי אמעריקא, כפי שנדרש לאחרונה לנסוע להונג-קונג, או שאר מדינות רחוקות ונידחות, אזי בגין החשש מפני הגויים שמא יכירו את מראם היהודי, הם מגלחים רח"ל מוהוקן [ומתנחמים שזה אינו באופן האסור בהחלט] ומסתירים את הפאות, נוסף לזה שמשנים הלבוש ולובשים בגד עליון בצבע לבן וכתונת דומה לגויי המדינה וכדומה רח"ל.

בני אדם אינם שמים אל לבם שדווקא התנהגות כזו גורמת ומביאה את כל הסכנות והאסונות, לפי שהשמירה מכח הצלם אלקים מסתלקת מהם. תצלנה אוזן כל השומע כמה אסונות קורים בזמננו, כמה אנשים מתים ונהרגים ועוד כל מיני צרות שמעולם לא היו. יכולנו להעיד, שמספר האנשים שמתים בזמננו כיום אחד, לא היה פעם משך תקופה ארוכה מאד, כשנה ויותר, כמובן חוץ מתקופת המלחמה, שכבר אמרנו מקודם דעתנו לסיבת ההריגות אז. בזמננו ישנם מדי יום שש הרוגים, שלש הרוגים או שתי הרוגים ואיש אינו שם על לב להתכונן מה זה ועל מה זה, אלא עולם כמנהגו נוהג, יושבים שבעה ומקבלים תנחומים על המתים בשוויון נפש וממשיכים הלאה בשגרת החיים כאילו לא היה.

וה**שאלה** זועקת מאליה, איך הפכו אנשים מישראל, עם חכם ונבון, לשוטים וחסרי שכל. אנשים נבערים, שאינם רואים מה קורה בעולם ואינם מסוגלים לשמור על צורתם ודמותם היהודית, עדיף שינעלו חנויותיהם ולא יצאו לסחור (שלאגן כפרות מיט אלע געשעפמן), שכן כדאי להם לנעול עצמם ולא לצאת מביתם, כי הטומאה כרוכה אחריהם ומצפה להזדמנות לפגוע בהם, בנפשם ובממונם. אדם יכול להיות מוקף עם מאה שומרים ושוטרים, אבל השודדים והמשחיתים יפגעו דווקא בו, כי לא השוטרים מגינים עלינו אלא הצלם אלקים והצורה היהודית.

*

בענין זה אחזור על מה ששמעתי מכ"ק אאמו"ר זי"ע, ששמעתי יאור באריכות – שנאמר ברוח הקודש גלויה – מפי זקה"ק מצאנו זי"ע, על ההבדל בין חסיד ל'דייטש' (כך נקראו אלו שלבשו לבוש קצר ומודרני, כדרך אנשי דייטשלאנד שלבשו בגדים כאלו. אולי רמוזים בזה דברי החתם סופר שהזכרנו, שאלו שלובשים מלבושי הגויים, נמסרים תחת שליטת השר של אותה אומה, שמסיבה זו, אלו שלובשים מלבוש קצר כבר נקראים 'דייטש' כי הם בכלל האומה זו), שלכאורה מה החילוק ביניהם, הלא שניהם יראים ושלמים, עוסקים בתורה ומקיימים מצוות, אלא שעל פי אמת יש הבדל גדול ביניהם.

יהודי חסיד שם לדרך פעמיו כשהוא לבוש כדרך החסידים בימים ההם, עם ספאדיק ואבנט ועם זקן ופאות הנראים בחוץ לעיני כל. עם רדת הלילה הוא פונה ללון ב'קרעמשמע' על אם הדרך, אבל בשני צדי פתח הבית עומדות שתי נשים. עד שהוא מהרהר בלבו והוכך בדעתו מה עליו לעשות, כי אין רצונו לעבור בין שתי נשים (ראה פסחים ק"א; הוריות י"ג), מבחינות בו הנשים והן זזות הצידה כדי שיוכל לעבור, כי אינן חפצות להיות לו למכשול.

כשנוכח בעל הבית שחסיד הגיע למעונו, הוא מהרהר בלבו היכן יוכל לאכנסו, שכן בכל החדרים בביתו ישנם גם נשים והחסיד בוודאי לא ירצה לישון שם. כן הוא חושב במה יוכל לכבדו, כי החסיד בוודאי יסרב

לאכול בשר בגין חשש כשרות, בפירות וירקות לא ירצה לנגוע מחשש תולעים וחלב ימנע מלשתות שמא לא היה ישראל בשעת חליבה וכו'. בעל הבית מבין שהוא צריך לכבד את החסיד עם כל חומרותיו והידוריו ולכן מציע לו מיד להתאכסן בחדר צדדי שבקצה הבית, שאין שם נשים, ונותן לו את מפתחות החדר שילך לשם.

החסיד פונה לחדרו המיוחד ובעל הבית בא אחריו ושואל אותו אם כבר טעם היום, בצינינו שהוא מבין שלא ירצה לאכול מכל אשר לו מפאת חששות שונות, לכן יביא אליו מעט 'הערינג' וכבר לחם וכוס תה עם סוכר, שבזה ישביע וירוזה נפשו. בעל הבית גם מבין שהחסיד לא יאכל בלי נטילת ידים, לכן אומר לאנשי ביתו שיבינו סיר גדול עם מים וספל, כדי שהחסיד יוכל ליטול ידיו כאוות נפשו וככל שיחפץ. כך יושב החסיד בחדר המיוחד והמרוחק מהמולת הבית, סועד נפשו ברוגע, עם אפשרות ליטול ידיו לפני האכילה ומים אחרונים לאחריה והוא יכול לברך לפני ולאחריה בלי שום חשש. לאחר הסעודה, כשהחסיד שואל את בעל הבית אם יש לו איזה ספר ללמוד, הוא מורה לו מיד על ארון הספרים והחסיד נוטל משם ספרים ולומד בהם כמה שעות בהרחבת הדעת. לאחר מכן קורא קריאת שמע ופונה לישון מעט וכשהוא מתעורר יש לו עוד מים לנטילת ידים שחרית על צד היותר טוב.

כך בא בעל הבית לעזרתו של החסיד על כל צעד ושעל, בלי שזה יפצה כלל את פיו ובלי שיבקש מאומה, כי מהתבוננות על לבושו ומראהו החסידי, הבין שיש לתת לו את כל האפשרויות להתנהג כדת וכהלכה, בעניני כשרות וצניעות וללמוד תורה.

לעומת זאת, הדייטש, שגם הוא ירא ושלם ומדקדק בקלה כבחמורה, מגיע עם לבושו הקצר, עם כובע הדור ועונד שעון זהב. כשפוגש בכניסתו שתי נשים עומדות בצדי הפתח, הוא חוכך בדעתו מה לעשות, שכן מפני הנימוס אין הוא יכול לבקש מהן לזוז ממקומן ולפנות לו מקום. לכן הוא מתקרב לדלת, בתקווה שכאשר יראו אותו, יבינו שהוא רוצה לעבור ויזוזו משם, אך ללא הועיל. בלית ברירה הוא מבקש מהן בשפה רפה שיתנו לו לעבור, אבל הן מביטות בלבושו הקצר ומראהו ההדור ואומרות לו בלעג: וכי חסיד הינך שאינך יכול לעבור... והן אינן מפנות מקומן. בלית ברירה הוא נאלץ לאחוז חפץ בידו (ראה פסקי תשובה חלק א סימן 70 בשם ספר זכרון טוב, הוספה למכתב כח) ולעבור בין שתי נשים כשאלו מלא צער על שבא לידי כך.

בהיכנסו לבית המלון, כשבעל הבית רואה אותו בלבושו, מראה לו את מקומו ללון, בחדר שיש שם נשים. לא יאה לו לדייטש לדחות הצעה זו מפני הנימוס, אבל בלית ברירה הוא לוחש שהוא אינו יכול לישון שם, כי יש שם נשים והוא אינו חפץ להיכשל הלילה באיסור יחוד, ומוסיף ששמע שיש לו איזה חדר צדדי בקצה הבית. בעל הבית פותח פיו בשחוק למשמע הדברים וגוער בדייטש: וכי חסיד הינך שאינך יכול לישון כאן, הרי זהו חדר נאה וכלי המיטה מכובסים ומגוהצים על צד היותר טוב... ואינו מסכים לתת לו חדר אחר. בלית ברירה מסכים הדייטש וכשהוא מבקש לאכול ולהחיות נפשו, מציע לו בעל הבית מכל המטעמים אשר לו, אבל הוא מראה את חוסר שביעות רצונו, בהטעימו שהוא אינו יכול לאכול מהבשר, בגין חששות שונים בכשרות. שוב גוער בו בעל הבית, שדייטש כמותו יכול לסמוך על כשרותו. נוכח כן מוכרח הדייטש לטעון שהוא אינו יכול לאכול בשר מטעמי בריאות. כיון שכן מגישים לפניו מאכלי חלב, והוא נאלץ להסתמך שחלב עכו"ם הוא רק מדרבנן ובוודאי נחלב כשישראל עומד על גביו וכו'.

לפני האכילה, כשהדייטש מבקש מים ליטול ידיו, מראה לו בעל הבית על קערה עם מעט מים וסבון הניצבים שם בצד, ואומר לו ששם יכול לשטוף ולנקות ידיו כרצונו. כלי לנטילה לא היה שם, לקיים דין של כח גברא (אורח חיים קנ"ב, ב) והדייטש טורח על ידי תחבולות ליצור מעין כח גברא בדוחק גדול. משביקש לברך על המאכלים, בא לידי ספק אם יכול לברך, שכן הסתובבו שם נשים בלבוש פרוץ ומפח באשה ערוה (אורח חיים ע"ה, א),

עד שמחליט בלבו שהרי אינו יכול לאכול בלי ברכה ובלית ברירה כופה ראשו ומשפיל עיניו ומברך, מתוך סברא שבוודאי ישנה איזו שיטה המתירה לברך באופן כזה בשעת הדחק.

לאחר מכן, כשמבקש מבעל הבית איזה ספר לקרוא, הוא מראה לו ארון עם ספרי קריאה משוקצים (ביבליעדי), והלה נחרד לגמרי, כי מעולם לא הסתכל בספרים כאלו, אבל מה יעשה כעת, הרי הוא מוכרח לקרוא איזה ספר קודם השינה, כשהוא משכים בבוקר ונוכח שאין לו מים לנטילת ידים, הוא מהרהר שבהיותו בדרך יהא מוכרח לעבור על דברי הזוה"ק (הקדמה י, ב; ראה ב"ח סימן ד; חולעת יעקב סוד הציצית; ראשית חכמה שער הקדושה פרק ה) שלא ללכת ארבע אמות בלי נטילת ידים.

בצאת הדייטש מבית המלון, לבו נקפו וכולו כואב ודואב על כל התלאה אשר מצאתהו ומהרהר אודות המכשולות שנכשל בהם בלילה זה, בדברים שכל חייו הקפיד עליהם ביותר ועכשיו בא לידי תקלה אחר תקלה.

כך המשיך זקה"ק למנות בפרוטרוט משך שעה ארוכה על ההבדל בין חסיד לדייטש (ואינני רוצה למנות ולפרט כל מה שאמר), שהחסיד לא פצה פיו ומן השמים שמרוהו מכל מכשול, בעוד שהדייטש התאמץ על כל צעד אך לא עלתה בידו.

*

נמצאנו למדים שהצלם אלקים שעל בני ישראל, הוא השומר עליהם מפני החטא, כמו גם מפני המזיקים ומאומות העולם, כפי שנרמזו במצות תפילין, שדרשו עליה חז"ל (ברכות ו). וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך (דברים כה, יח) וכו' אלו תפילין שבראש. בזמן חז"ל, שהלכו עם תפילין כל היום (שבת מט:), היו התפילין מהווים שמירה ומגן, אבל בזמננו, שאי אפשר להישמר מהיסח הדעת ובגין כך אין הולכים עם תפילין כל היום, אזי הלבוש היהודי הוא זה שמגן ושומר שיהיו כל עמי הארץ מתייראים מאיתנו. כשם שאת התפילין שבראש רואים כולם, כן את הלבוש היהודי צריכים לראות למרחוק, שהכובע השחור והכיפה הגדולה יבלטו היטב עד שמקצה הרחוב יוכלו להכיר שכאן הולך יהודי עם צלם אלקים.

ענין זה רומז התורה במקראי קודש שבפרשת מצות תפילין (דברים ו, ז-ט), ודברת כם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך, היינו שבכל מקום שהאדם נמצא, בשבתך בביתך – אין הכוונה רק על ביתו הפרטי, אלא גם כשנמצא בבית מלון וכדומה, וכן בלכתו בדרך וברחוב העיר, בשכבו ובקומו, בכל מקום ובכל זמן צריך להרגיש בבחינת וקשרתם לאות על ירך והיו למטפת בין עיניך, היינו שיש עליו את הצלם אלקים, אם זה על ידי התפילין עצמם ואם זה על ידי הלבוש היהודי.

רק כשיקפיד האדם להתהדר עם הצלם אלקים, יזכה לשמירה מן השמים, שהמזיקים והמשחיתים לא יוכלו לפגוע בו לרעה, כי יתקיים בו מקרא שכתוב (תהלים צא, יא) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך, שהשי"ת יצוה על המלאכים לשמור על אדם זה ואז לא יצטרך לחשוש משום דבר, אלא יוכל ללכת בכל מקום בלי לפחד ששוודדים יפגעו בו או שיפול בחשיכה, כי המלאכים ישמרו כל צעדיו. רק אדם שנכנסה בו רוח שמות והסיר מעליו את הצלם אלקים, צריך לחשוש מפגעים רעים.

אם אמרו חז"ל (ראה ישמח משה פרשת לך עה"פ ויהי אברם בן תשעים וגו' ע"פ עבודה זרה ל:) שיש מלאך מיוחד ממונה לשמור על כל תאנה, וכן אמרו במדרש (ב"ר י, ו), אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל, בוודאי שעל כל יהודי ישנו מלאך ממונה ששומר עליו מכל פגע, אלא שזה רק באופן שהוא נראה כיהודי עם צלם אלקים, אבל אם משנה לבושו ונכנס בגין כך לשליטת שרי האומות, הוא מאבד את המלאך שמוגן עליו ואין לו את השמירה דלעילא.

אני עומד ומוזהיר על כך, כי אין עונשין אלא אם כן מזהירין (פנהרין ג:), שלא יהיו אחר כך טענות על רבנו של עולם למה קורים מקרים קשים ורעים, כי אם עוובים את ה' בשאט נפש ומורידים את הצלם אלקים, אך יכולים לבא בטענות כאשר באים לידי היזק.

הדברים אמורים לאנשים, אבל יותר מזה לנשים, שאצלן ישנה התגברות מיוחדת לדבר בשפת גויי הארץ, אנגלית. לדעתי צריכים כל מנהלי בתי החינוך לבנות לתלות מודעות גדולות על כל כותל וכותל בכל אחד מחדרי בית החינוך, בהן ייאמר "אסור לדבר כי אם אידיש". בת שלא תחפוץ לקיים תנאי זה, יוציאוה מבית החינוך, כי אין רשות להכניס כיתה שלימה או בית חינוך שלם לסכנה רוחנית, בגין חצופה אחת שמעדיפה להיות תחת שרי אומות העולם.

צריכים לזכור זאת כעת, בתחילת החורף, כשחוזרים ללמוד בבתי החינוך, כי זה ענין שצריך תיקון גדול, שכן תכלית הלימוד בבתי חינוך לבנות אינו שידעו לקרוא ולכתוב וכמה מקצועות, אלא העיקר הוא לגדל 'אידישע טעכטער', עם יראת שמים ויראת חטא, צנועות ובעלי מידות טובות, שרוצות להיות בנות ישראל כשרות ולא להיות נתונים תחת שלטון שר של אמעריקא.

ובן בנוגע לתלמודי תורה לבנים, שהעיקר הוא יראת ה' (מורא האבן פארן הייליגען באשעפער), כפי שמורה לנו הכתוב (משלי כב, ו) חנוך לנער על פי דרכו, שרומז על הפסוק שדרשנו בו מקודם, ובחקותיהם לא תלבו, שלא ללכת בדרכי וחוקות הגויים, אלא בדרך היהדות, שלא יבושו עם שמם היהודי, עם לבושם החסידי ועם שפת אידיש. ילד שמתאוה לכל הדברים האסורים הללו, חבל על ההשקעה שמשקיעים בו ואין לו שום סיבה לבא לתלמוד תורה, אלא עדיף שישב בביתו ולא יקלקל אחרים. זאת צריכים לדעת כל המתעסקים בחינוך ילדי ישראל, שהשם הלשון והמלבוש, הם יסודות היהדות.

*

מדרגה זו רואים אצל יעקב אבינו, כפי שהבאנו מדברי החתם סופר על הפסוק (בראשית לג, יח) ויבא יעקב של"ם, נוטריקון שם לשון מלבוש. שיעקב אבינו לא פגם בכל הענינים הללו, הן בשם – שבמשך למעלה מעשרים שנות שהותו בבית לבן הרשע, לא עלה על דעתו לשנות את שמו, אלא נשאר עם שמו היהודי, הן בלבוש – שכל אותן שנים נשאר עם הבגדים שהביא עמו, בעקישע ארוך וכובע שחור ולא לבש בגדי הגויים, הן בלשון – שכל השנים לא שינה חלילה שפת דיבורו לשפת אנשי הרן, אלא דיבר באותה שפה שהיתה רגילה אצלו מבית אביו. כיון שבא יעקב שלם, זכה לצלם אלקים ולשמירה דלעילא ולכן רואים שאפילו עשו הרשע נכנע לפניו, כמו שנאמר (בראשית לג, ד) ויחבקו ויפל על צוארו וישקהו.

בזה יש לפרש הכתובים במעשה דדינה (שם לד, א-ב) ותצא דינה בת לאה אשר ילדה ליעקב לראות בבנות הארץ, וירא אותה שכם בן חמור החוי נשיא הארץ ויקח אתה וישכב אתה ויענה. כי יש להבין, מה לכהן בבית הקברות, מה לה לדינה הקדושה והצדקנית לצאת ולראות בבנות הארץ הנכריות, וכי רצתה לראות איך הן קוראות קריאת שמע, איזה בגדי צניעות הן לובשות, את הקדושה ודברי החכמה שלהן. אף שאצל סתם נשים היינו אומרים שיוצאות לראות בבנות הארץ כדי ללמוד מהן 'מאדע' חדשה וכדומה, ברור שאין חשד כזה על דינה, אבל בכל אופן היה איזה פגם בעצם יציאתה לראות בבנות הארץ, ולכן קיבל שכם בן חמור כח לשלוט עליה ולממאה.

בעוד שיעקב אבינו שנשמר מכל התערבות קטנה בגויים, זכה לשמירה דלעילא שאפילו עשו ולכן נכנעו תחתיו, דינה שלא עשתה כן ולא הלכה בדרכיו, כי הלא יצאה לראות בבנות הארץ, איברה את השמירה מן השמים וכך הצליח שכם לבא עליה.

לכן כאשר שמעו השבטים מה שאירע, נאמר (שם ז) ויחר להם מאד כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב וכן לא יעשה. כבר דייק הגה"ק המגיד מדובנא זי"ע (אהל יעקב פרשת וישלח ד"ה ובני יעקב באו), על התיבות וכן לא יעשה, שזה דבר פשוט ומוכן מאליו שאין לעשות דבר מגונה כזה. לדברינו מובן, שהתכוונו לומר שדווקא אצל בת יעקב היה אסור שיקרה דבר כזה, כי היה לה ללמוד מדרכי אביה, להתרחק לגמרי מאומות העולם בלי שום שייכות עמם, כי אז היתה זוכה לשמירה דלעילא ושכם לא היה שולט עליהם.

*

בזה נשוב לבאר הכתובים בתחילת הפרשה, ויאמר ה' אל אברם לך לך, שילך רק לעצמו, בלי להתערב באומות העולם וגווי הארץ אשר הוא הולך שמה אפילו בענין אחד, רק יהיה לבדו, עם דרכים והנהגות משלו ולא שבמקום החדש יתערב עם הגויים ויסחר עמם.

וממשיך השי"ת להורות לו באלו ענינים הוא צריך להתבדל מאומות העולם, מארצך – מורה על "לשון", כי דרך העולם שלכל ארץ ומדינה ישנה שפה מיוחדת, כפי שגם מקובל היום, שברוסיה מדברים בשפת המדינה וכן בצרפת וכו', כי כך מבינים טוב אחד את השני. לכן הזהירו שיעזוב את השפה של חרן ולא יעלה על דעתו לדבר בשפה ממאה זו גם בארץ ישראל.

וממולדתך – הכוונה על משפחתו ורומזו על "מלבוש", כי לכל משפחה היה לבוש מיוחד, כמו שמוכח מדברי הגמרא (בבא בתרא קמו; ראה עין יעקב כתובות קנב). מעשה באדם אחד ששגר לבית חמיו מאה קרונות וכו' ושל כלי מילת. משמע שלכל משפחה היה לבוש מיוחד ולכן הוכרח החתן לשלוח מלבושים מיוחדים לבית חותנתו. על זה הזהירו השי"ת, שילך ויעזוב את מולדתו ומשפחתו, היינו את הלבוש שנהוג ללבוש אצלם, אלא ילך עם מלבוש של יהודי, כפי שמקובל שהרה"ק מלובלין אמר שראה פעם את אברהם אבינו בשבת והלך עם שטריימל.

ומבית אביך – מורה על "שם", על פי המקובל מצד"קים (ראה הדרת קודש להגה"ק מנאסויד דף נא, בשם מרן הדברי חיים; ילקוט אגרות קודש, מערכת שינאווא, מכתב קמט ומכתב קנה, בשם הרה"ק מהר"ש מבעלזא) לתת שם אחר האבות, שזו סגולה לאריכות ימים. אגב אומר, שגם זה מצרות הדור, שאין נותנים שם אחר האבות וממילא נוטלים מהילדים את החיות, כפי שרואים לדאבוננו מספר גדול של ילדים שנולדים עם מומים או שנחלים ומתים ל"ע, במדה שלא היתה מעולם, אפילו לא לפני עשרים שנה, כי אם נותנים לכן שם זר, אין לו חיות, כפי שיש אריכות בזה בספרי אמת (ראה מעבר יבק, שפתי רננות, פרק כג). לכן הזהיר השי"ת את אברהם אבינו, שילך מבית אביו ולא יעלה על דעתו לתת לבניו שם כמו תרה, נחור או הרן, חלילה, אלא ינתק כל קשר עמם.

מדה כנגד מדה בירכו השי"ת בשלושת הברכות, ואעשך לגוי גדול, שבגין כך יזכה שתהיה לו שפה מיוחדת, כי אין רגילות לקבוע שפה לקומץ קמץ של אנשים, אלא לקהל גדול לכן בירכו שיהיה לגוי גדול וממילא לא יודקק לדבר בשפתם של אומות העולם, אלא תהיה לו שפה יהודית מיוחדת.

עוד אמר לו השי"ת, ואברכך – בממון (רש"י), כי היות שנצטווה לעזוב את משפחתו, היה עלול להתעורר חשש אצל אברהם אבינו, מי יעמוד לימינו אם יקלע לצרה, שאז דרך העולם שהמשפחה הקרובה מסייעת, כפי שביאר בספה"ק כלי יקר (בראשית יב, א) את ענין הציווי לך לך וגו' ממולדתך, עיי"ש. לכן הבטיחו השי"ת שיזכה לממון רב וממילא לא יודקק עוד למשפחתו ויוכל לשכוח מהם לגמרי.

והוסיף השי"ת לברכו ואגדלה שמך, שהוא ישאר תמיד עם שמו היהודי, בלי שום כניוים וכלי שינויים. בזה יובן מדוע שמו של אברהם אבינו נשתנה מאברם לאברהם וכן ליעקב אבינו הוסיפו את השם ישראל,

בעוד שאצל יצחק אבינו לא היה שום שינוי בשם. והענין בזה, כי אפילו בשם יהודי יש פגם, אם הוא שגור בפי הגויים, כי לאומות העולם יש פה טמא שמטמא כל מה שמורגל על לשונם.

כיון שהשם אברם ניתן לו על ידי תרח וכל בני המשפחה והשכנים קראו לו בשם זה, כבר נכנס בו פגם ונתעורר הכרח לשנותו. כן בנוגע ליעקב אבינו, שכיון ששהה למעלה מעשרים שנה בבית לבן הארמי, אשר שם נקרא בשם זה על ידי גויי הארץ, לא היה שייך שימשיך לחיות עם שם כזה ולכן הוסיפו לו השם ישראל. מסיבה זו אנו נקראים בני ישראל ולא בני יעקב, לפי שבשם זה יש פגם משום שהגויים קראו לו כך רק יצחק אבינו שנשאר בארץ ישראל, נשאר עם שמו.

לאחר שסיים השי"ת להזהיר את אברהם אבינו שיקפיד על שלשה ענינים אלו ועל הברכות שיזכה בגינם, אמר לו, והיה ברכה, שכל הברכה תלויה אם יעמוד על המשמר בכל תוקף, שלא לשנות במאומה בשם לשון ומלבוש, אשר רק או, ואברכה מברכך ומקללך אאר, אבל אם חלילה ישנה בענינים אלו מתוך מחשבה להתדמות לגויי הארץ, מיד יכנס להיות תחת שליטת השר שלהם בעולם העליון וממילא יאבד כל הברכות.

עוד המשיך השי"ת לומר לו, שבשכר זאת שיקפיד לא להתערב בגויי הארץ, יתקיים בו ונברכו כך כל משפחת האדמה, נברכו מלשון הברכה, כדרך שמברכים אילן בתוך אילן אחר, שהוא מתבטל אליו ויונק ממנו, כן יתבטלו אליו כל הגויים בזכות צלם האלקים שעליו, אבל אם חלילה ישנה דרכו ויתלבש וידבר כמו גוי, יתבטל הוא אל בין הגויים ויאבד לגמרי.

לבן נאמר, וילך אברהם כאשר דיבר אליו ה', שהכוונה אינה רק על עצם ההליכה, רק שקיבל על עצמו את כל הענינים שנצטווה עליהם, לא להתחבר עם הגויים ולא להיקרא כמותם, לא לדבר בלשונם ולא להתלבש בכנדיהם, כי עם קדוש הוא ואין לו שום שייכות לאומות העולם.

יעזור השי"ת וירחם על בני ישראל, מי שאמר לעולמו די יאמר לצרותינו די וישמור את כל בני ישראל מכל הרעות, ויחונן דעת למועים ותועים שיראו את הסכנה המרחפת עליהם ויבינו ללכת בדרכי ה' ויזהירו גם את בני ביתם ללכת בדרכי ה' ולשמור על הצלם אלקים, כי רק אז ישמרנו ה' מכל הרעות והטומאה והסמרא אחרא, שלא תהיה להם שליטה וכה להזיק חלילה, והשנה הבאה עלינו תהיה טובה ומבורכת לכל ישראל, בכל מקום שהם ובכל מקומות מושבותיהם, וניגאל גאולת עולם, במהרה בימינו, אמן.

בשונה"ט יום ש"ק פר' לך תשל"ג

ואברם כבר מאד במקנה בכסף ובוהב, וילך למסעו וגו' אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה ויקרא שם אברם בשם ה'. נראה לפרש קשר הכתובים בתקדם דברי רבה"ק הר"ר אלימלך זי"ע ועכ"י בספה"ק נועם אלימלך (פר' תשא עה"פ זה יתנו) דהצורה של המטבע היא מכבה אור נשמת האדם, כאשר יבין מדעתו אם נותן דעתו על המטבע נכבה אור השכל ממנו עיי"ש דבה"ק.

ועל פי דבריו אפשר לומר דלפיכך זה שמו כסף שהוא מלשון חשכות, וכמו"ש חז"ל הכסף התחתון וכו', וברש"י הכסף החשיך עיי"ש, ולזה נקרא כסף שמחשיך אור השכל.

עינינו הרואות ג"כ שתאות ממון היא התאוה הגרועה והקשה ביותר, ומי שמשקיע א"ע בזה יקשה לו מאד להיחלץ ממנה, כי מי שיש לו מנה רוצה מאתיים ומאחר שנותן עיניו בממון, הריהו נוטה מדרך התורה ומאבד השכל הישר ואינו יכול להתפלל ולעסוק בתורה"ק כראוי, וכך נכשל ונופל יותר ויותר.

ושמעתי מהגה"ק מנאסאד זצ"ל, שדו"ז הגה"ק משינאווא זי"ע סיפר לו מה שבדידיה הוה עוברא, שכאשר נסע בפעם הראשונה לאר"י לא נטל רשות מאביו, זקיני הקדוש מצאנו זי"ע, ויצא בעירום ובחוסר כל, באותה ספינה שהי' בה נסע גם גביר אחד, עשיר ונרבן גדול, ואותו גביר הכיר בפניו של דו"ז זצ"ל כי איש אלקים קדוש הוא, ונתקרב אליו ושוחח עמו.

בתוך אחד השיחים סיפר לו דו"ז הגה"ק משינאווא זי"ע על רוע מצבו כי אתיא ריקם ריקם, מיד הוציא הגביר פתקא ונתנה לו ואמר שכשיבא לאר"י ילך לבאנק ושם יתנו לו סך מאה דוקאטן, סכום עצום בימים ההם.

למחרת, כשדו"ז הגה"ק זי"ע רצה להתפלל ראה שאינו יכול בשום אופן להתפלל כדרכו בקודש ועשה כל התחבולות ולא עלתה בידו. הוא החל לפשפש במעשיו על מה עלתה לו ככה, ופשפש ולא מצא אלא זאת שאמש לקח את השטר מאותו גביר. מיד נטל את הפתקא וקרעה לגזרים והשליכה לים ואח"כ הלך להתפלל.

דו"ז הגה"ק זי"ע אמר אח"כ להגה"ק מנאסאד שכל ימיו לא התפלל כפי שהתפלל אותו יום. ואפשר שאירע לו כך משום שהי' נראה כהעדר אמונה תמימה בהשי"ת, שהרי צריך לבטוח בהשי"ת שהוא הנותן לחם לכל בשר, והוא אשר יתן לו כל צרכו, וכמאה"כ השלך על ה' יחבך והוא יכלכלך.

בזה יפורש דבר הכתוב ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובוזהב, פי' שהמקנה והממון היו כבדים על אברם, ולטורח ולמשא היו עליו, כי בזו לכל הנכסים הללו, ולא נכשל ע"י הרכוש הרב ולא הוחשך אור נשמתו ח"ו, ובגין כך היה ביכולתו להחזיק מעמד, ואף להתעלות במעלות גדולות ונשגבות, וילך למסעו עד המקום אשר הי' שם אהלה בתחלה וכו' אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה ויקרא שם אברם בשם ה', שאלמלי הי' לו ח"ו תענוג והנאה מהכסף והרכוש לא הי' יכול לשוב אל מקום המזבח ולקרוא בשם ה' כבראשונה, וכל שכן שלא היה יכול להתעלות עוד, ולהיות בבחי' הולך למסעיו, מעלה מעלה, אבל היות ונזהר מן הממון והי' כבד עליו לזה זכה להשאר בקדושתו ולהיות מהלך ומתעלה בקדו"ט והבן.

תוכן הענינים:

- מספה"ק על הפטוק שלח ידיו בשלומיו חלל בריתו, שהמדבר על בני ישראל מוכח שפגם בברית קודש, כי ברית המעור מכוון נגד ברית הלשון.
- כיון שיוסף הצדיק דיבר לשון הרע על אחיו, הגיע לידי זה שעמד בשוק וייפה עצמו וכן שלטה עליו אשת פוטיפר לומר לו שכבה עמי.
- מדברי החתם סופר בצוואתו שלא לשנות שם לשון ומלבוש.
- עוד מהחתם סופר, שהמשנה לבושו ודיבורו כדוגמת אומות העולם, יוצא מכלל ישראל ונמסר תחת שליטת שרי האומות.
- חומר הדבר מהזוה"ק על הנשים שאינן מגלחות שערותיהן.
- כח שליטת הרשע ימ"ש בפולין נבע מזה שגילחו הזקן והפיאות ולא עמדו נגד הגזירה, כי בכך איבדו הצלם אלקים שמגן ושומר על בני ישראל.
- הרבה אסונות שקורים לאחרונה, מקורם מזה שמתלבשים כמו הגויים ומאבדים בזה את הצלם אלקים, שכך אין את השמירה דלעילא.
- תיאור באריכות מוקה"ק מצאנו על הבדל בין חסיד לדייטש, שהחסיד ניצול בזכות לבושו מהרבה מכשולות, להיפך מהדייטש.
- בזמן חז"ל שהלכו כל היום עם התפילין, היה זה השומר על בני ישראל שיהיו כל עמי הארץ יראים מהם, אבל בזמננו הלבוש היהודי הוא השומר.
- עיקר חינוך הבנות הוא שיגדלו יראות וצנועות, ולכן צריכות להתרחק ולהתבדל מאומות העולם בכל הענינים, בעיקר בלשון, שיש אצלן התגברות מיוחדת.
- יעקב בא של"ם, שלא פגם בשם לשון ומלבוש ולכן זכה לצלם אלקים שהגן עליו וכל הרשעים נכנעו תחתיו.
- זה היה הפגם של דינה שיצאה לראות בבנות הארץ, שבזה איבדה השמירה דלעילא ושכח היה יכול לטמאה.
- השי"ת צוה על אברהם אבינו שיתרחק מגויי חרן בכל הענינים הללו, של שם לשון ומלבוש.

לעיני מרת **גיטל** בהר"ר **אברהם ברוך** ע"ה
נלביע י"ג חשון תשל"ג לפ"ק – ת. נ. צ. ב. ה.
הונצחה ע"י בניה החשובים

הרה"ח מוה"ר **יצחק שמעון, אליהו יחזקאל, ברוך, – שימון** הי"ו

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **מנחם בנימין פאשקעס** הי"ו
לרגל שמחת הכנס נכדו הבי' **יצחק דוב** נ"י לעול התורה והמצוות
בן לבנו הרה"ח **החבר אברהם בנציון** הי"ו
ולרגל שמחת תגלחת נכדו **אברהם אלטר** נ"י בן לבנו הרה"ח מוה"ר **חיים צבי** הי"ו
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ג מוה"ר **יוסף מאיר ווייס** שליט"א
לרגל שמחת אירוסיו בנו הבה"ח המו"מ בתור"ש
כמר **מרדכי יהונתן בנימין** נ"ו – למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ה מוה"ר **ארי' לייב לעדערמאן** הי"ו
לרגל שמחת נישואיו בנו הבה"ח המו"מ בתור"ש
כמר **חיים ישראל אפרים** נ"ו – למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ה מוה"ר **אברהם שמעון שווארטץ** הי"ו
לרגל שמחת נישואיו בתו עבי"ג הבה"ח המו"מ בתור"ש
כמר **יוסף ראזענבערגער** נ"ו – למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרב **מורינו שמואל שמעלקא שווארטץ** הי"ו
לרגל שמחת תגלחת בנו **מרדכי** נ"ו
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **משה שמעון פאשקוס** הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבן **יקותיאל יהודה** נ"י
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **יצחק אייזיק זאב מארץ** הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבת **ליבא גאלדא** שתחי'
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **שמשון וויליגער** הי"ו – ירושלים
העומד לימינו בעבודת הקודש בכל עת ועונה
לרגל שמחת הולדת הבת **מרים** שתחי'
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **יצחק** [בר"י] **קליין** הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבת **דינה** שתחי'
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **צבי אלימלך זילבער** הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבת **ריזל בלומא** שתחי'
למז"ט ובשטומ"צ